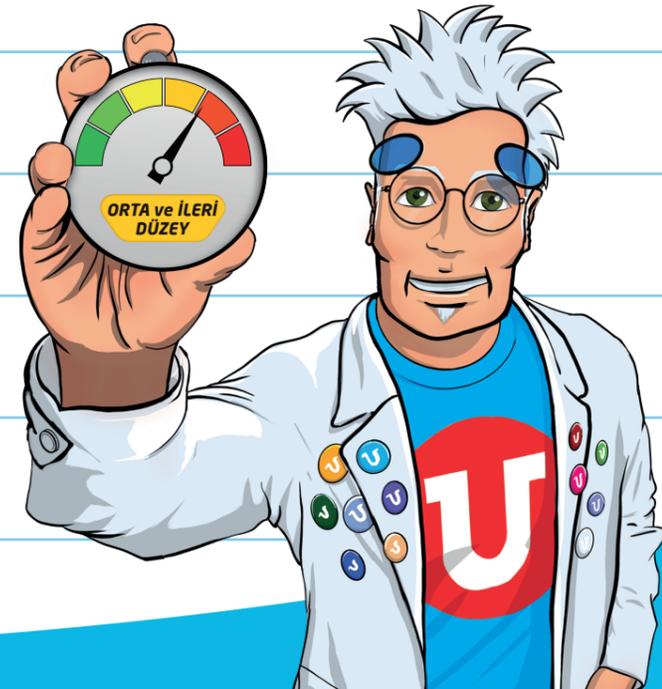

9. Sınıf Orta ve İleri Düzey Edebiyat Soru Bankası

*Okuma
(Masal, Fabl)*

FATMA GÜL ÖRS

MASAL - FABL

MASAL

FABL

MASAL

Tanımı: Olağanüstü kahramanların başlarından geçen olağanüstü olayların yer ve zaman belirtilmeden anlatıldığı metinlerdir.

Sözlü geleneğe ait olan anonim ürünlere "halk masalı" denir.

Konu: Gerçek dışıdır ancak gerçek yaşama ait motifleri de içerebilir. Olağanüstü olaylara yer verilir.

Kahramanlar: İnsanların (padişah, hizmetçi vb.) yanında dev, cin, peri gibi olağanüstü özelliklere sahip kahramanlar ve insana ait özellikler taşıyan hayvanlara da yer verilir.

Masallardaki kahramanlar, değişmeyen özelliklere sahip olan birer tiptir.

Yer: Masala özgü düşsel bir ülke yani masal ülkesidir. Kimi masalarda Kaf Dağı sıkça yer alır. Bu dağ, gerçek yaşamda yeri olmayan, zümrüitten yapılmış bir dağdır.

Zaman: Masalarda zaman ögesi belirsizdir ve gerçek dışıdır. Bu yüzden "Evvel zaman içinde..." şeklinde başlar.

"-miş"li geçmiş zaman kipiyle oluşturulur. Bunun yanında şimdiki zaman ve geniş zaman kiplerine yer verildiği de olur.

Kökeni: Doğu edebiyatında en eski masallar, Arap edebiyatına ait olan Binbir Gece Masalları'dır.

Avrupa'da masallar 19. yüzyılda derlenmiş ve sistemli bir şekilde yayımlanmıştır. Grimm Kardeşlerin Masalları (Alman), Andersen Masalları(Danimarka) gibi masallar, Batı edebiyatının masallarına örnek gösterilebilir.

Türk edebiyatında öğretici nitelikteki ilk masal örneği, Uygur Türklerine ait olan “Edgü Ögli Tigin Ayın Ögli Tigin (İyi Huylu Őehzade, Kötü Huylu Őehzade) metnidir.

Őinasi, La Fontaine masallarını “Tercüme-i Manzume” adıyla Türkçeye çevirmiŐtir.

Eflatun Cem Güney, Türk edebiyatının sözlü kültürümüzden gelen masalları derleyip kitap hâlinde yayımlamıŐtır.

Pertev Naili Boratav, pek çok halk hikâyesi ve masal derlemiŐ bilim insanıdır.

Yapısı: Masallar, düzyazı Şeklinde oluŐturulan metinlerdir.

Masalın Bölümleri:

- a. **Döşeme:** Masalın tekerleme içeren bölümüdür.
- b. **Serim:** Kahramanların tanıtıldığı, olaya giriş yapılan bölümdür.
- c. **Düğüm:** Kahramanların başından geçen olayların anlatıldığı bölümdür.
- d. **Çözüm:** Olayın sonuca bağlandığı, iyilerin kazanıp kötülerin kaybettiği bölümdür.

Örnek:

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde; pireler berber, develer tellal iken, ben anamın beşiğini tıngır mıngır sallar iken bir karı koca varmış. Bu karı kocanın bir kızı olmuş. Kız, el bebek gül bebek büyütülmüş, ama hiç iş öğrenememiş. Bunun için adına Tembel Kız denilmiş. Bu kız o kadar tembelmiş ki yerinden kalkmaya üşeniyormuş. Anası babası ona bir gelberi yaptırmış.

Kız da oturduğu yerden işini gelberiyle yapıyormuş.

Kızının evlilik çağı gelmiş. Anası babası kızını bir avcıyla evlendirmiş. Avcı ava gitmiş, bir ördek vurmuş. Eve gelmiş, ördeği temizlemiş, ateşe koymuş. Tekrar ava gitmek üzere hazırlanmış, karısına ateşe ördeği koydum, yanmasın bak demiş. Tembel Kız, olur demiş, demiş ama yerinden bile kalkmamış.

(...)

O zaman avcı kocası durumu anlamış, karısına kızıp azarlamış. Ondan sonra Tembel Kız, tembelliği bırakmış. Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine.

BİNBİR GECE MASALLARI

Eşinin kendisini aldatacağı kuşkusu içinde olan İran Şahı Şehriyar her evlendiği kadını ertesi gün cellada verip öldürtmektedir. Şahın vezirinin kızı Şehrazad bu durumu bildiği halde Şah'la evlenmeye istekli olur ama bir şart koşar. Küçük kız kardeşi Dinarzad da ilk geceyi onlarla birlikte geçirecektir. Şah razı olur. O gece Dinarzad ablasından masal anlatmasını ister, Şehrazad ilk masalı anlatmaya koyulur fakat güneş doğduğu hâlde masal bitmez, en heyecanlı yerindedir ve Şah'ı etkilemiştir.

Masalı bitirebilmek, için Şah, Şehrazad'ı cellada vermeyi erteler; her gece bu durum yinelene yinelene masallar binbir geceyi bulur. Sonunda Şehrazad'ın zekasına ve bağlılığına hayran kalan Şah, onu öldürtmekten vazgeçer.

FABL

Tanımı: Sonunda ders verme amacı güden, düşündüren ve genellikle manzum yazılan kısa hikâyelerdir.

Kahramanlar: Genellikle hayvanlar ve hayvanlara göre daha az olmak üzere bitkilere de verilir. Kahramanlara insan özellikleri verilir. Bu yüzden teşhis ve intak sanatı söz konusudur.

Zaman ve Yer: Belirsizdir.

Yapısı:

- a. **Serim:** Olayların ve kahramanların tanıtıldığı bölümdür.
- b. **Düğüm:** Olay ve sorunların çıkmaza girdiği, merak unsurunun olduğu bölümdür.
- c. **Çözüm:** Çıkmaza giren olayın çözüldüğü, sonuca kavuştuğu bölümdür.
- d. **Öğüt:** Olayların altında yatan mesajın aktarıldığı, ahlak dersi verilen bölümdür.

Şeyhi'nin Harnâme adlı eseri, Türk edebiyatındaki ilk fabl örneğidir.

Örnek:

İki Katır

İki katır yürüyormuş yan yana,
Biri yulaf yüklüymüş, biri para:
Köylülerden tuz vergisi toplamışlar,
Koca bir heybe dolusu mangır.
Para yüklü katırda bir çalım, bir çalım,
Başı havalarda,
Boynunda çingirak şingir mingir:
Zenginim zengin der gibi, sağa sola.
Derken eşkiyalar sükün etmiş;

Dođru vergi katırının üstüne tabii...
Yakalamış geminden, durdurmuşlar.
Katır diretmiş, savunmaya kalkmış parayı.
Eşkiyalar da veryansın etmiş sopayı.
İşte o zaman ağlamış katır,
Ve dert yanmış tanrılara:
– Ben böyle mi olacaktım, demiş, Yulaf yüklü katıra
Fiske bile vurulmasın da, Ben dayak yiyeyim ölesiye!
– Ya, kardeş, demiş öteki;
Yüksek işler iyilik getirmez her zaman;
Yulaf taşımakla kalsaydın benim gibi,
Başına bir belâ gelmezdi.

